

GOUDEN BOEKENUIL 2014 - Nominatieverslag

De vakjury van de Gouden Boekenuil 2014, bestaande uit Friedl' Lesage, voorzitter, Wim Brands, Elsbeth Ety, Leen Huet, Bart Vanegeren en Vicky Vanhoutte nomineert de volgende vijf auteurs en hun werk:

DE VERGELDING van Jan Brokken (Atlas Contact)

In het najaar van 1944 wordt het Zuid-Hollandse dorpje Rhoon opgeschrikt door een afschuwwekkende oorlogsmisdaad. Een Duitse soldaat loopt er tegen een vermoedelijk gesaboteerde hoogspanningskabel en laat het leven. Als vergelding executeren de Duitsers zonder enige vorm van proces zeven burgers en steken hun huizen in brand.

Bijna zeventig jaar later ging Jan Brokken, die opgroeide in Rhoon, op zoek naar de ware toedracht van de dood van de Duitse soldaat. Hij baseerde zich daarvoor op massa's historische documenten, pv's, rapporten en bijna tweehonderd ooggetuigenverslagen. Dat schijnbaar ondoordringbare kluwen van leugens, halve waarheden en elkaar tegensprekende verklaringen zette hij feilloos naar zijn hand en distilleerde er literaire non-fictie uit die menig roman naar de kroon steekt.

De vergelding toont de wonden die de oorlog slaat in het leven van doodgewone burgers. Waarom heulen ze met de vijand? Waarom liegen ze? Hoe redden ze hun vel in aanwezigheid van de vijand? Het antwoord blijkt niet te schuilen in ideologische sympathieën maar in wat ons, mensen, definieert: verveling, angst, wanhoop, jaloezie.

Brokken graaft diep en zet een complex verhaal om in beheerst, meticulous en glashelder proza. Een heel boek lang cirkelt hij rond de waarheid en zet je voortdurend op het verkeerde been, waardoor *De vergelding* ook leest als een bloedstollende whodunit. Maar vooral tilt hij het tragische verhaal van een handvol burgers in een klein Zuid-Hollands dorpje in de Tweede Wereldoorlog boven zichzelf uit. Zo wordt dit boek het verhaal van alle mensen die de gevolgen en de waanzin van de oorlog aan den lijve moesten ondervinden. Een adembenemende tour de force.

DE REPUBLIEK van Joost de Vries (Prometheus)

Het onverwachts overlijden van Josip Brik, filosoof en professor in de Hitlerstudies, is de motor van de campusroman *De republiek*, waarover de enigmatische intellectueel zijn multidisciplinaire schaduw werpt. Briks rechterhand Friso, op het moment van de dood van zijn leermeester in Chili, blijft meervoudig ontheemd achter: hij kampt met een zwakke gezondheid, heftig liefdesverdriet, de rouw om het verlies van zijn mentor en algeheel verdampt zelfvertrouwen. Algauw barst, volgens aloud academisch gebruik, de strijd om de opvolging en de geestelijke nalatenschap van Brik los. Het brengt Friso naar Wenen, naar een congres over Hitlerstudies.

.....In een wonderlijke Weense wals laat Joost de Vries zijn roman alle kanten op draaien: *De republiek* wordt tegelijk een satire over het academische universum, een pageturner over de jacht op nazi-schatten, een literair spel met verwijzingen naar divers cultureel erfgoed, en een filosofisch geladen oefening over het vormgeven van de al dan niet collectieve verbeelding. De crux is in alle facetten van de roman dezelfde: 'Juist de maskers die we kiezen, tonen het diepste van onze ziel.' Echt en onecht wisselen elkaar af, waarheid en fictie sluiten een duivelsverbond, bedrog en zelfbedrog zetten elkaar een hak. Maar *De republiek* is meer dan een cerebrale grabbelton: via universele emoties brengt De Vries zichzelf in het geding. De twijfelende ziel van een academische troonopvolger is verwant met die van een beloftevolle schrijver die nu zijn talent maar eens moet gaan bewijzen. Precies dat doet Joost de Vries in *De republiek* met verrassende verve.

OORLOG EN TERPENTIJN van Stefan Hertmans (De Bezige Bij)

Urbain Joseph Emile Martien (1891-1981) gaf een paar maanden voor zijn dood twee cahiers met oorlogsherinneringen aan zijn kleinzoon Stefan Hertmans. Die beloofde er een boek van te maken. Dat werd *Oorlog en terpentijn*, een roman over de Eerste Wereldoorlog die thuishoort in het rijtje: Graves, Junger, Remarque. Hertmans haalt herinneringen op aan zijn grootvader, die deelnam aan de Eerste Wereldoorlog, meerdere keren zwaargewond raakte, op jonge leeftijd zijn grote liefde kwijtraakte en troost probeerde te vinden in de schilderkunst die hij ook zijn kleinzoon probeerde te onderwijzen, evenals het schermen.

Het kostte Hertmans meer dan dertig jaar om zijn schroom te overwinnen en aan dat boek, *Oorlog en Terpentijn*, te beginnen: 'De jaren gleden voorbij, en de dagen naderden waarin er, omwille van de honderdjarige herdenking van het rampjaar 1914, een stortvloed aan boeken zou gaan verschijnen ijverig gedocumenteerde, historische, verzonden romans en verhalen, terwijl ik, die over het privilege van zijn memoires beschikte, deze schriften angstvallig gesloten hield, zelfs de eerste bladzijde niet durfde op te slaan, wetend dat dit mijn afrekening zou worden met een stuk van mijn eigen kinderjaren'. Net dankzij zijn schroom, op de achtergrond hoorbaar, en dankzij zijn beeldende vermogen, zijn oog voor details is Hertmans erin geslaagd om het leven van zijn grootvader en diens strijd met 'Mijn verschrikking' - de modder, het mosterdgas - zo te beschrijven dat er een roman ontstond

die uniek is in het Nederlandse taalgebied.

LA SUPERBA van Ilja Leonard Pfeijffer (De Arbeiderspers)

Genua, bijgenaamd *La Superba*. Ilja Leonard Pfeijffer koos de havenstad die eertijds heerste over de Middellandse Zee als locatie voor een roman over migratie uit het noorden en het zuiden, over onvervulbare dromen en de sprookjes die men de achterblijvers tegen beter weten in blijft vertellen over het beloofde land. In een hoog tempo rijgt Pfeijffer dolkomische verwickelingen en retorische kunstgrepen aan elkaar, tegelijk zijn lezers op een waar taalfestijn vergastend. Kan een schrijver uit het saaie noorden langzaam metamorfoserend tot een soort Genuees? Kan hij het mooiste meisje, dat opdient in de Bar met de Spiegels, veroveren?

Bureaucratie, maffia, onverzadigbare oudere dames en de plaatselijke Harry Potter vormen obstakels op de weg naar integratie, net als geldgebrek. Een Marokkaanse rozenverkoper en een Senegalese sjouwer vertellen de hoofdpersoon over hun eigen omzwervingen, maar ook hun levenslessen kunnen hem niet voor verder onheil behoeden. Hoe zou het ook anders kunnen, in een roman die begint met een afgehakt vrouwenbeen? Genua wordt een fuik, een spiraal van hellekringen, en de schrijver daalt af zonder betrouwbare gids. *La Superba* is niet alleen een sprankelende, weelderige roman over een gelukzoeker in Italië, het is ook een beklijvende beschouwing over landverhuizers en hun fata morgana, die ooit El Dorado en La Merica heette, maar aan het begin van de eenentwintigste eeuw de naam Europa draagt.

VERTEDERING van Jamal Ouariachi (Querido)

De hoofdpersoon van *Vertedering* is niet de zelfdestructieve naamloze Amsterdammer van bijna dertig, maar een onschuldig rood katertje dat wél een naam heeft. Hij heet Buscemi, naar de vertolker van Mr. Pink in Quentin Tarantino's *Reservoir Dogs*, de enige overlever van een bloedbad. *Vertedering* vertoont wel meer overeenkomsten met een Tarantino-scenario en verwijst op geraffineerde, vaak geestige wijze naar andere hedendaagse cultuuruitingen — met de nadruk op cinema en literatuur. Het thema van dit drama in drie bedrijven is het schokkende fenomeen dat van alle tijden is en tegenwoordig 'huiselijk geweld' wordt genoemd. De daders van zogeheten 'gezinsdrama's' krijgen in de media meestal ook geen naam. We identificeren ons liever met de slachtoffers. Voor de gefrustreerde *losers* die de bloedbaden aanrichten bestaat geen begrip.

Jamal Ouariachi kruipt in *Vertedering* in de huid van zo'n geweldpleger. De gesjeesde filosofiestudent en failliete ondernemer die wegwijnt in een lullig kantoorbaantje, reageert thuis alle teleurstellingen af op zijn successievelijke bedgenotes. Hij analyseert zichzelf genadeloos in deze klassieke maar zeer eigentijdse tragedie en geeft daarmee tegelijkertijd een huiveringwekkend inzicht in onze 21ste-eeuwse samenleving. Uiteindelijk blijkt de vertedering die het weerloze katje Buscemi oproept bij zowel de personages als de lezers

vals te zijn: het is zelfvertedering, projectie. Dat is de kern van deze fenomenale psychologische thriller waar geen film tegenop kan, omdat grote literatuur nu eenmaal doordringt in bewustzijnslagen waar geen camera ooit bij kan.